

1 Todistustaakka

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Yleisenä sääntönä on, että siviiliasioissa velvollisuus näyttää vaatimuksensa toteen (todistustaakka) on korvausta hakevalla osapuolella eli kantajalla. Joissakin erityistapauksissa todistustaakka voidaan määrätä vastaajalle. Tyypillinen esimerkki on kanne, jonka perusteena on huolimattomuus, kun on osoitettu, ettei kantaja tiedä eikä voi tietää, miten vahinko tapahtui, ja vahinko aiheutui esineestä, joka oli yksinomaisesti vastaajan hallinnassa ja liittyi pikemminkin siihen, että vastaaja ei noudattanut riittävää huolellisuutta. Silloin sovelletaan periaatetta *res ipsa loquitur* (asia puhuu puolestaan), ja todistustaakka siirretään vastaajalle.

Yleensä kantajan on näytettävä toteen kaikki hänen vaatimustaan puoltavat seikat.

Tuomioistuimen odotetaan arvioivan todisteet ja tekemään päätöksen tosiseikkoja koskevien päätelmien perusteella. Jos tuomioistuin ei asiaan liittyvissä olosuhteissa voi tehdä päätelmää jostakin kanteen selvittämiseksi olennaisesta seikasta, hylätään sen osapuolen kanne, joka vetoaa tähän seikkaan.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodisteluja?

On tiettyjä seikkoja, joita ei tarvitse näyttää toteen. Sellaisia ovat kiistattomat ja yleisesti tunnetut seikat, jotka tuomioistuimen katsotaan tietävän. Esimerkkejä ovat asiat, jotka liittyvät mittayksiköihin, rahakysymyksiin, kalenteriin ja aikaeroihin eri maiden välillä. Muita esimerkkejä ovat asiat, jotka ovat yleistä tietoa ja perustuvat inhimilliseen kokemukseen, kuten kuolemaan johtaneiden liikenneonnettomuuksien lisääntyminen, ongelmat, joita leskellä on alaikäisten lasten kanssa jne. Myöskään ei tarvitse todistaa historiallisia, tieteellisiä tai maantietoon liittyviä yleisesti tunnettuja tosiseikkoja.

Lisäksi tiettyissä tapauksissa voidaan käyttää oletettavia. Olettamalla tarkoitetaan päätelmää, joka voidaan tai joka pitää tehdä, koska tietty seikka on näytetty toteen. On olemassa oletettavia, jotka voi kumota ja oletettavia, joita ei voi kumota.

Olettamista, joita ei voi kumota, säädetään laissa, eikä niiden kumoamiseksi voi esittää näyttöä. Olettamia, joita ei voida kumota, on vähän. Yksi esimerkki annetaan rikoslain 14 §:ssä. Sen mukaan katsotaan, ettei alle 14-vuotias lapsi ole rikosoikeudellisessa vastuussa mistään teosta tai laiminlyönnistä.

Olettamia, jotka voidaan kumota, on paljon enemmän. Niitä vastaan voi esittää vastatodisteita. Esimerkiksi oletetaan, että avioliitossa syntynyt lapsi on aviopuolison lapsi, ellei toisin todisteta.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuuttava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Siviiliasioissa näyttökynnys perustuu todennäköisysharkintaan. Toisin sanoen tuomioistuin katsoo jonkin seikan toteen näytetyksi, kun se katsoo todisteen perusteella, että on todennäköisempää, että seikka on toteutunut kuin päinvastoin.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tiettyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Siviiliasioissa asianosaiset valitsevat itse, mitä todisteita ne esittävät tuomioistuimelle. Kukin asianosainen kutsuu itselleen hyödyllisiksi katsomansa todistajat. Tuomioistuimella ei ole valtaa kutsua todistajia omasta aloitteestaan ilman asianosaisten suostumusta.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Menettely on yksinkertainen. Asianosainen, joka haluaa kutsua todistajan, pyytää tuomioistuimelta lupaa todistajan kutsumiseen. Tämän jälkeen tuomioistuin laatii todistajalle toimitettavan kutsun. Henkilö, joka kutsutaan todistajaksi, on lain mukaan velvollinen olemaan läsnä oikeudessa tuomioistuimen kutsussa määrättyinä päivinä ja kellonaikana.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Todistaja on yleensä tapana kutsua oikeuteen, jos asianosainen tätä pyytää. Poikkeuksellisissa tapauksissa pyyntö todistajan kutsumiseksi voidaan evätä, kun pyyntö on selvästi turha ja oikeusmenettelyn väärinkäyttöä.

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Todistajanlausuntoja on kahdenlaisia: suullinen lausunto, jonka todistaja esittää tuomioistuimessa, ja kirjallinen lausunto, jolloin tuomioistuimelle esitetään kirjallisia todisteita.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Asiantuntijoiden todistajanlausuntojen antamisesta ei ole vakiintuneita sääntöjä. Todisteeseen vetoavan osapuolen on päätettävä, kutsutaanko asiantuntija paikalle henkilökohtaisesti vai toimitetaanko todistajanlausunto kirjallisena.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Ei ole olemassa yleistä sääntöä, jonka mukaan tietyn tyyppinen todiste olisi parempi, arvokkaampi tai painavampi kuin toinen. Tuomioistuin tarkastelee koko oikeudenkäynnin aikana annettuja todisteita kunkin käsiteltävän asian erityisolosuhteiden valossa.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Tällaisia sääntöjä ei ole.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Henkilö, joka kutsutaan tuomioistuimeen todistamaan, on lain mukaan velvollinen tekemään niin. Jos henkilö ei saavu oikeuteen tai kieltäytyy todistamasta, se katsotaan oikeuden halventamiseksi, ja asiasta rangaistaan sen mukaisesti.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Todistajat eivät voi kieltäytyä todistamasta. Poikkeustapauksissa kuitenkin sallitaan todistajan kieltäytyä vastaamasta joihinkin kysymyksiin tai esittämästä jotain asiakirjaa erityisen asemansa, kuten esimerkiksi ammattisalaisuuden säilyttämisen vuoksi.

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Katso edellinen vastaus.

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Jokainen henkilö voi todistaa missä tahansa siviiliasianssa paitsi jos tuomioistuim katsoo, ettei henkilö voi todistaa, koska hän on liian nuori, henkisesti toiminnaltaan häiriintynyt tai kelpaamaton todistajaksi muusta vastaavanlaisesta syystä. Todistajan on oltava tietoinen siitä, että hänen on puhuttava totta, ja pystyttävä ymmärtämään hänelle esitetyt kysymykset ja vastaamaan kysymyksiin johdonmukaisesti (todisteita koskevan lain 13 §:n säännösten mukaisesti).

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Todistajalle esittää kysymyksiä ensin se asianosainen, joka hänet on kutsunut. Tämän jälkeen vastapuoli esittää kysymyksensä, ja lopuksi tuomioistuim voi itse esittää kysymyksiä aiheista, joista katsotaan tarpeelliseksi saada lisäselvitystä.

Todistajaa kuulustellaan videoneuvottelun välityksellä tai muita teknisiä apuvälineitä käyttäen silloin, kun tämä ei voi olla henkilökohtaisesti läsnä tuomioistuimessa, edellyttäen, että tuomioistuimella on käytettävissään tällaisia apuvälineitä. Käsiteltävän asian luonteesta riippuu, tuleeko erityisehtojen asettaminen ajankohtaiseksi.

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Todistetta, joka on saatu lainvastaisella tavalla rikkoen perustuslaillisia oikeuksia, ei oteta vastaan oikeudenkäyntimenettelyssä, eikä tuomioistuim voi ottaa sitä huomioon. Tyypillinen esimerkki on yksityisen keskustelun laitton äänittäminen.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Asianosaisen antama todistajanlausunto katsotaan todisteeksi. Se, että todisteen antaa henkilö, jolla on oikeusasiassa välitön etu valvottavanaan, on vain yksi monista seikoista, jotka tuomioistuim ottaa huomioon arvioidessaan tai tarkastellessaan näyttöä kokonaisuudessaan.

Päivitetty viimeksi: 07/12/2023

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.